

collection within the museum library. The most significant year for these holdings was 1928, the year when the Museum bought the valuable collection belonging to Oskar Frimrl-Antunović, a bibliophile, scholar of the history of Osijek, coin collector and studious collector of printed materials. His collection is the most valuable part of the press-clippings collection of the Museum of Slavonia.

Along with other donations, another important collection of the one that belonged to Radoslav Franjetić, which contained copies of Osijek's daily newspapers. This valuable bequest, which is still completely unorganised, is an excellent source for the study of Osijek's past. Because of a lack of space and staff, the press-clipping material has not been fully catalogued. During the Patriotic War the holdings were not badly damaged. In treating this material we use standard international bibliographical descriptions for defined, and description standards for the other material. A part of the material has not been catalogued, and we have a long way to go before we properly organise the press-clippings collection in order to satisfy a growing number of users.

STRUČNA KNJIŽNICA HRVATSKOGA SLJEPACKOG MUZEJA

(JOŠ JEDAN OD DOKAZA VIŠE OD STOLJEĆA DUGOG POČETKA, TRAJANJA I KONTINUITETA TIFLOLOŠKOG MUZEJA)

Vjekoslav Mršić
Tiflološki muzej
Zagreb

1. Uvod

Razmatrajući problematiku muzejskih knjižnica, nužno se moramo služiti redukcionizmom, koji je kao metodološki uzus neizbježan u svemu što na kraju u znanstvenoj analizi zbira pojedinačnih slučajeva omogućava stvaranje odgovarajuće sinteze s relevantnim zaključcima koji će utvrditi određene zakonitosti kao polazišta za daljnja istraživanja i produbljivanja svekolikog stručnog i znanstvenog znanja. Redukcionizam je u ovim polazištima implicite zadan kroz neprijepornu činjenicu da sam pojam muzej subsumira u sebi niz segmenata koji ga uobličuju, ali istodobno i da svaki od njih može stajati neovisno, s tim da ne mora izgubiti na svom značenju. Tom logikom i muzejske knjižnice možemo i moramo promatrati na primarnoj razini u ozračju užih stručnih odrednica koje su zadane knjižnicama su i generis, ali i kao određeni muzealni specifikum, a potom kao logički dio svekolikoga knjižničnog fonda jednog stručnog, znanstvenog ali i kulturološko civilizacijskoga kruga. Vjerojatno je da ovi uvodni reci na eventualnog čitaoca koji tek na razini informacije iščitava ovaj tekst djeluju zbunjujuće. Međutim, ako se želi dati prikaz naše muzejske knjižnice nije moguće izbjeći te inicijalne kratke spojeve koji – kažimo to metaforički – svojim iskrenjem ipak donekle osvjetljavaju put svekolike složenosti u kojima se začela, razvijala, etablirala, a sve vrijeme i djelovala realizacija knjižničnog fonda u muzeju.

2. Hipoteza

Stručna knjižnica Hrvatskoga sljepackog muzeja (današnjeg Tiflološkog muzeja) od samih svojih početaka, koji su zajednički početku Muzeja, ima karakter realne muzejske knjižnice, te svojim oblicem, ustrojom i specifičnim knjižnim fondom istodobno potvrđuje visoku profesionalnu razinu i svekoliku muzeološku realnost Tiflološkog muzeja u samom njegovu početku na kraju 19. stoljeća.

3. Problem, cilj i metodološka polazišta

Kao problem (ne samo u smislu artikulacije ovog rada) postavlja se opće pitanje što razumijevamo u semantičkom smislu pod pojmom knjižnica. Dakako, po današnjim kriterijima to nije sporno, ali želimo li uroniti u povijesno vrijeme koje je neka muzejska knjižnica prošla – u ovom slučaju knjižnica današnjeg Tifloškog muzeja – onda takvo pitanje nije na odmet. Drugim riječima, problematizirajući svekoliki pojam knjižnice, želimo dokučiti krajnji cilj, to jest odgovoriti je li knjižnica današnjeg Tifloškog muzeja imala realno obličje knjižnice u samim svojim počecima, odnosno počecima samog Muzeja, ili je ona možda tek svojim trajanjem u jednom trenutku od puko deklarativnog dosegla razinu obličja karakterističnog za knjižnicu, što bi moglo dovesti u pitanje i samo određenje realnih početaka Muzeja. U metodološkom smislu nećemo se koristiti ni jednom od kvantitativnih metoda, danas toliko popularnih, a poneki put i forsiranih u okvirima društveno-humanističkoga znanstvenog korpusa kao jednom od načina prevladavanja idiografičnog biljeга, koji je suvremena znanstvena teorija gotovo svima nametnula dijeleći znanstveni korpus na onaj dio koji donosi čvrste zakonitosti i na onaj koji "tek opisuje" stanja i događanja, a nije (navodno, prim. V. M.) u mogućnosti izvesti i čvrste zakonitosti. Suprotno trendu izračunavanja svega i svačega, oslonit ćemo se isključivo na kvalitativnu analizu neprijepornih povijesnih činjenica za koje vjerujemo da omogućuju postizanje odgovarajućih zaključaka koji će govoriti u prilog polazišnoj hipotezi o knjižnici kao dokazu trajanja i kontinuiteta Tifloškog muzeja od samih početaka.

4. Rasprava

Tifloški muzej se javlja 1891. godine kao potpuno formirana, stručno zaokružena i specifična muzealna realizacija u Hrvatskoj 19. stoljeća (Mršić, 1996.). Ova tvrdnja kao sukus određenih hipoteza bila je široko elaborirana i dokazana u monografiji 105. godina Tifloškog muzeja – od Hrvatskog sljepačkog muzeja ka Hrvatskom muzeju edukacijsko rehabilitacijskih znanosti (Tifloški muzej, Zagreb, 1996.). Postavlja se pitanje, zbog čega treba naglašavati ovu sada neprijepornu činjenicu u odnosu na razmatranje problematike specifične muzejske knjižnice? Stoga što u znanstvenom promišljanju određenog problema nije nikad na odmet ponoviti promatranje po mogućnosti s novog polazišta. Time, ukoliko se modificirana hipoteza (što je sada slučaj) potvrdi, istodobno se potvrđuje, ali sada na višoj razini, već dokazana hipoteza iz rada koji je prethodio ovome. U tom smislu ovom prilikom ćemo se usredotočiti na stručnu muzejsku

knjižnicu Hrvatskoga sljepačkog muzeja, čiji je idejni, materijalni i pravni sljednik današnji Tifloški muzej. U svojim muzealnim naporima Vinko Bek, osnivač i prvotni vlasnik Hrvatskog sljepačkog muzeja, nije ispuštao iz vida ni jednu komponentu koja neku muzealnu realizaciju određuje u svekolikoj njenoj profesionalno-stručnoj višedimenzionalnosti. Uporedo s prikupljanjem građe, njenom obradom i svrstavanjem u okvire odgovarajućih zbirki, Bek formira muzejsku knjižnicu. Za njega knjižnica očito nije samo neki kvantum tiskovina koje on ima u posjedu, a nalaze se na polici ili policama (kod nekog radi prostornog problema možda čak i u kutijama). Za Vinka Beka je muzejska knjižnica istodobno određeni i dostupni fond, ali i odgovarajuća dinamika kojom on popunjava knjižnične zbirke i time povećava ukupni fond naslova. Primjerice, u Izložbenom katalogu za Sljepački odjel iz 1891. godine, koji treba promatrati kao katalog stalnog postava Hrvatskog sljepačkog muzeja, odnosno opći muzejski katalog, Bek eksplicitno navodi:

II. Poseban dio

1. skupina

- I. odijel. Djela, koja razpravljaju o sljepoći u crnom tisku.
Bek Vinko iz Bukevja, županija zagrebačka.

Vinko Bek (1862. – 1935.) osnivač Hrvatskog sljepačkog (tifloškog) muzeja

1. Hrvatska književnost, tj. hrvatske knjige u kojima se razpravlja o sljepoći ili o slijepcima. Nakon izložbe svojina hrv. Sljepačkog muzeja.
2. Knjižnica hrv. Sljep. muzeja sa katalogom I.II. Cijela ova knjižnica imade 232 svezka I 4 svežića u 183 djela. Vrijednost iznaša 137 for. 10 nov...

Strukovni časopisi (za videće)

5. Der Blindenfreund – Duren.
6. Drug slepih – Kiev.
7. L Amico del Ciechi -Turin.
8. Le Valentin Hauy -Pariz.
9. Slepec – Petrograd
10. Sljepčev prijatelj – Bukevje kraj Zagreba. Ovaj se časopis dobiva i u izložbi.

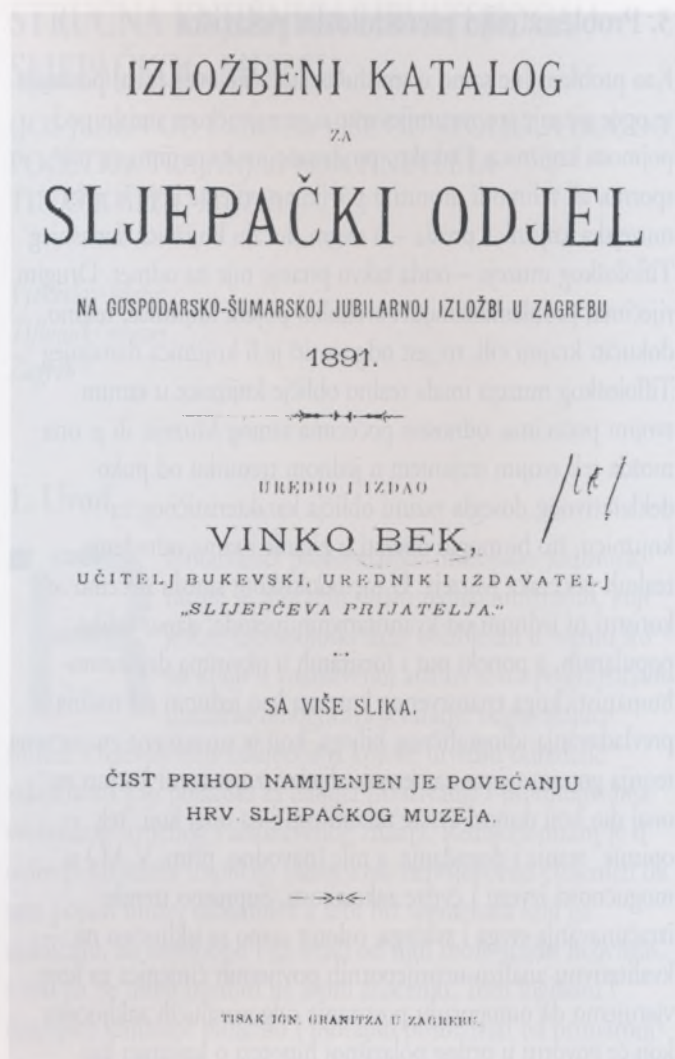
II. odijel. Časopisi i djela za slijepce.

Bek Vinko

11. U uncijalu: 1 knjiga iz Danske.
12. Amerikanski način: 2 knjige iz Bostona.
13. Brailleovim slovima: 3 knjige.
14. Francezki časopis (Louis Braille) za slijepce.
15. 2 knjige za glasbenu obuku. Kunz Matija, ravnatelj u Illzachu (Elsas-Lotarungu)
16. Više knjiga za glasbenu obuku.

Nakon izložbe vlasništvo hrv. Sljep. muzeja.

Dakle, već iz ovog malog citata vidimo da Vinko Bek u okviru Hrvatskoga sljepačkog muzeja ima oformljenu knjižnicu, navodi njene kataloge, brojno stanje knjižnog fonda te iskazuje novčanu vrijednost ukupnoga knjižnog fonda. Prema tome podatku možemo zaključivati da je knjižnica Hrvatskoga sljepačkog muzeja i stvarno knjižnica, tj. da se ne radi tek o nekoj količini knjiga, već da su te knjige uredno inventirane, katalogizirane, razvrstane prema tematici i konačno dostupne zainteresiranom čitateljstvu u muzeju i izvan njega. Evidentna je i briga za širenjem i povećanjem specifičnog knjižnog fonda kroz nove akvizicije koje će postati "nakon izložbe vlasništvo hrv. Sljep. muzeja". Kao što se eksplicitno navode Časopisi i djela za slijepce, što je novum u hrvatskoj muzeološkoj praksi u 19. stoljeću, ali vjerojatno i u bibliotekarstvu toga vremena kod nas. To u ovom slučaju, među ostalim, i na muzeološkom planu kroz eksplicitno i djelatno iskazanu pažnju izravno prema hendikepiranima (slijepima) potvrđuje Hrvatsku u kulturološko-civilizacijskom smislu kao zapadnoeuropsku zemlju te je izjednačuje s njenim suvremenicama. Međutim, ove neprijeporne pozitivne činjenice u svezi knjižnice Hrvatskoga sljepačkog muzeja, u ovom radu predstavljaju tek polazište za dokazivanje esencijalnog u postavljenoj hipotezi. No, prije nego nastavimo, razmotrit ćemo kriterije koji neku muzealnu realizaciju određuju muzejom.

Naslovnica prvog kataloga hrvatskog sljepačkog muzeja 1891. god.

Kriteriji koji neku muzealnu realizaciju određuju muzejom

Kriteriji spomenuti u podnaslovu nisu ništa strano hrvatskoj muzeologiji. Ali, njena muzeološka praksikologija nije bila od svojih realnih početaka u stanju do kraja poštovati te kriterije, a često niti danas to nije. Vrlo aktualno zvuče misli dr. Antuna Bauera zapisane prije više od pola stoljeća kad kaže: "Dok je kulturna Europa živila u miru i u sredenim prilikama, hrvatski narod živio je u borbi i pod puškom. Zato su nastojanja oko očuvanja i sabiranja poviestnih i umjetničkih spomenika kod Hrvata došla s velikim zakašnjenjem – tek početkom prošlog stoljeća i provodila se s velikim poteškoćama. Još uvijek nismo daleko od početka. Muzeji nemaju prostorija, nema dovoljno stručnih ljudi, a redovito su bile i slabe novčane podpore za rad na sakupljanju spomenika i umjetnina" (dr. Antun Bauer, B. GALERIJE I MUZEJI, Naša domovina – zbornik – knjiga I., svezak 2., Zagreb, 1943., str. 1014-1025). Ovaj citirani tekst u vrijeme kad je pisan daje relativan uvid u stanje muzealne struke, odnosno uvjete pod kojima je ona cijelo vrijeme u Hrvatskoj

funkcionirala. Ti uvjeti su evidentno snižavali kriterije važeće za muzealnu struku, odnosno očito je da se je u nastojanju da neka muzealna realizacija zadovolji minimum kriterija (jedan od njih je i postojanje muzealne knjižnice), išlo makar i na formalno poštovanje uzusa struke, a ponegdje se ni to nije uspijevalo ispoštovati. Primjerice, u istom tekstu dr. Bauer samo za područje Zagreba (metropole) navodi redom petnaest (15) muzejskih ustanova (sve od reda velikih hrvatskih muzeja), od kojih je samo za njih deset (10) izbačen podatak o posjedovanju knjižnice. Međutim, i za taj dio knjižnica se (uz brojčano stanje knjižničkog fonda) navode podaci s prefiksom – oko, što implicira tek aproksimaciju koja u stručnom i ozbiljno profesionalnom smislu navodi na zaključivanje da je nastao zastoj u radu knjižnice, odnosno da možda nikad nije ni bila ustrojena do kraja po uzusima bibliotekarskog rada, odnosno da niti nije knjižnica u pravom smislu toga pojma jer kao takva nije uređena i sredena, a onda posljedično nije ni u mogućnosti pružiti kvalitetnu, u danom trenutku traženu informaciju. Također je indikativno i na izvjestan način potvrđuje ispravnost ovakvog zaključivanja da je za dvije muzejske ustanove samo navedeno (bez ikakvih brojčanih podataka) postojanje knjižnice, a u jednom slučaju istu knjižnicu dijele dva muzeja – Knjižnica se nalazi u zajednici s knjižnicom Arheološkog muzeja (pri davanju podataka o knjižnici Hrvatskoga državnog historijskog muzeja u Zagrebu), a da se uopće ne iznose ni najosnovniji brojčani podaci. Jednako tako, osim za knjižnicu Diecezanskog muzeja Nadbiskupije zagrebačke, nigdje se ne spominje postojanje tiskanoga kataloga, a i sama knjižnica Nadbiskupije tiskala je Katalog tek 1940. godine. Dakle, uzimajući u obzir činjenicu postojanja ili nepostojanja muzejske knjižnice i njeno stanje organiziranosti kao jedan od kriterija u određivanju cjelovitosti neke muzealne realizacije, zaključujemo da su neki muzeji bili više muzejima od drugih u danom trenutku svoga trajanja, a pogotovo takav zaključak vrijedi u promatranju realnih početaka određene muzejske realizacije. Stoga u kontekstu iznesenog promišljanja povijesne problematike vezane uz knjižnicu Hrvatskoga sljepačkog muzeja (današnjeg Tifloškog muzeja), a u svezi početno postavljene hipoteze možemo zaključiti sljedeće:

5. Zaključak

Početak knjižnice Hrvatskoga sljepačkog muzeja (današnjeg Tifloškog muzeja) nalazimo usporedo s početkom ustanove gdje, iako vođeni pozitivnom stručnom skepsom, možemo nesumnjivo odrediti kraj 19. stoljeća, tj. godinu 1891. kao realnu godinu kada se Muzej prvi put nedvojbeno javlja u javnosti te ostavlja za sobom odgovarajući muzealni katalog. Iz toga kataloga (citiranog u tekstu) nedvojbeno je vidljivo da Muzej ima u svojem sastavu odgovarajuću knjižnicu, s precizno

navedenim knjižničnim zbirka. Uz to je u katalogu dano brojčano stanje knjižnog fonda i njegova knjigovodstvena vrijednost u tada važećoj valuti. Također su eksplicitno navedene inventarske knjige knjižnog fonda sa 1889. godinom najranijeg inventarskoga knjiženja (Muzealni katalog I. – prva inv. knjiga muzejske knjižnice sadašnji inv. br. 214), a dan je i jasan uvid u nove knjižne akvizicije. To sve zajedno svojom dinamikom govori u danom vremenu o muzejskoj knjižnici kao živom i sredenom organizmu, koja nije samo muzealni "privjesak" već istinski segment svoje vrste rada u samim počecima Hrvatskoga sljepačkog muzeja. Istodobno nam navedene činjenice vezane uz stanje knjižnice potvrđuju Hrvatski sljepački muzej kao potpuniji u stručno organizacijskom smislu u odnosu na kriterije struke te u odnosu na neke od svojih muzealnih suvremenika iz drugih područja muzealnog interesa. Stoga smo u konačnici u mogućnosti ove zaključne misli zaokružiti sljedećom tvrdnjom: Hrvatski sljepački muzej osim što se svojim nazivom nedvojbeno javlja 1891. godine u hrvatskoj muzealnoj struci i svekolikom hrvatskom kulturnom ozračju, istodobno predstavlja u svim segmentima realnu muzejsku realizaciju, bez ostataka i bez improvizacija, što u ovom slučaju potvrđuju i knjižnica koja se je nalazila u njegovom sklopu od samih početaka Muzeja.

Literatura i izvori

1. Mršić, V.: 105 godina Tifloškog muzeja – od Hrvatskog sljepačkog muzeja ka Hrvatskom muzeju edukacijsko rehabilitacijskih znanosti, Tifloški muzej, Zagreb, 1996., str. 53-55.
2. Naša domovina (zbornik), knjiga I. svezak 2., Zagreb, 1943., dr. Antun Bauer, Galerije i muzeji, str. 1014-1025.
3. Muzealni katalog (prva inventarska knjiga fonda knjižnice Hrvatskoga sljepačkog muzeja, sada dio muzejskog fundusa pod inv. br. 214).

Summary:

The library of the Museum of the Blind

The Museum of Typhology was founded in 1891, and its founder was Vinko Bek, who, along with collecting material for the museum, also founded the museum library in which books were from the very beginning neatly registered in inventories, catalogued, sorted by subjects and accessible to interested readers. This shows that the library of the Museum of Typhology is not just an appendage, but that has been a vital part of the Museum from the time it was founded, organised without any improvisation with inventory books from 1899 and with precisely defined book collections and periodicals for the blind.